

В.В. ГОРДІЄНКО, кандидат іст. наук, Г.М. ГОРДІЄНКО, викладач

***ГЕНДЕРНЕ ПИТАННЯ І СУЧАСНІСТЬ**

Тези опубліковані у збірнику «Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених. Частина II. Економічні та гуманітарні науки. – Умань, 2010. – С.44 – 46».

Сучасне суспільство переживає складний процес трансформації. Суттєвих змін зазнають економіка, політика, соціальна сфера. Не залишилась осторонь трансформаційних процесів і сфера відносин між статями. Це питання набуло такої актуальності, що в соціо-гуманітарних науках утвердилася категорія «гендер» - соціокультурне поняття, в якому відображаються колективні уявлення про залежність соціальної і культурної диференціації від біологічної відмінності між статями. Гендерні відносини сьогодні визначаються такими групами характеристик: біологічна стать, стереотипи статевої ролі, поширених у суспільстві, норми чоловічої і жіночої дії і взаємодії.

Проблеми статі опинилася в центрі уваги гуманітаріїв порівняно недавно – 100 – 150 років тому. Утвердження основ індустріального суспільства зруйнувало традиційну родину і викликало низку важких проблем, які потребували осмислення. З'ясувалося, що значна частина негараздів індустріального суспільства залежить від сталого уявлення про чоловіка як пріоритетну істоту в соціальному житті у порівнянні з жінкою, яка по відношенню до чоловіка є чимось другорядним. У переважній більшості світових культур «чоловіче» ототожнюється з позитивними елементами буття, а «жіноче» - з негативними. Так, даоське поняття «ян» означає світло, дух, активність, силу, раціональність, форму, а поняття «їнь» - матерію, хаос, пасивність, тьму, порожнечу, безформність. Такі ж характеристики можна відшукати і в Біблії. В результаті, сьогодні понад 70% бідних на планеті складають жінки. Дві третини неписьменних у світі теж є жінками. 95 % світової торгівлі людьми складають жінки. Таким чином, жінки в суспільному розподілі отримують менший обсяг матеріальних ресурсів, мають нижчий соціальний статус, менше влади і умов для самореалізації у порівнянні з чоловіками.

Упродовж ХХ століття спостерігалися дві важливі тенденції, які набули загальносвітового масштабу: прагнення до демократії і прагнення до незалежності. Одним із суттєвих проявів цих тенденцій став «фемінізм» - жіночий рух, метою якого є виборювання соціальних, політичних і економічних прав для жінок, рівних з правами чоловіка. Головною вимогою жінок-феміністок стала вимога визнання жінки повноцінною людиною. Протягом останніх 150-100 років у світі утвердилися кілька концепцій «фемінізму». Так, найбільшого визнання здобув «ліберальний фемінізм». Його суть полягає не у боротьбі з чоловіками, а у відстоюванні прав усіх людей і у подоланні соціальних стереотипів. Жінки – прихильниці цієї течії боролися за забезпечення рівних прав для чоловіків і жінок. «Марксистський фемінізм» в центр уваги взяв подолання залежності жінок від побуту. Теоретики цього виду фемінізму вбачали звільнення жінки в передачі функції виховання дітей

державі. З середини ХХ століття набуває поширення «радикальний фемінізм». Прихильниці цієї течії вважають кожен особисту поразку жінки в соціальному житті наслідком неправильного суспільного устрою, який будується на домінуванні чоловіків. Вихід радикальні феміністки вбачають у корінній перебудові суспільної системи і навіть у знищенні чоловіків як класу. Екзотичний різновид фемінізму – «амазоно-фемінізм» утверджує образ жінки-героя, солдата, борця, атлета. Зайняв своє місце і «культурний фемінізм», завдання якого полягає у створенні особливого жіночого світу або жіночої релігії. Сьогодні на перший план виступає «екологічний фемінізм». Центральна ідея цього руху: патріархальне суспільство нещадно експлуатує природу. Таким же є відношення патріархального суспільства до жінки. Тому «екофеміністки» виступають проти руйнації природного середовища, усіляких форм насильства над жінками та їх експлуатації.

Вперше жінки проголосили своє прагнення до рівності з чоловіками під час Великої Французької революції у 1791 році у «Декларації прав жінки і громадянки». Сьогодні перелік феміністичних документів включає: Конвенцію про рівну оплату та рівну працю (1951 р.), Конвенцію про політичні права жінок (1952 р.), Конвенцію про охорону материнства (1952 р.), Конвенцію про дискримінацію в області наймання і роботи (1958 р.), Конвенцію про дискримінацію в області освіти (1960 р.), Конвенція про згоду на вступ у шлюб, шлюбний вік і реєстрацію шлюбів (1962 р.). Всі здобутки жінок у боротьбі за емансипацію втілилися в Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок, яка була ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 18 грудня 1979 р.

Однак, поряд з проблемами жіноцтва останнім часом з'явилося чимало гендерних проблем чоловіків. Гендерна ідентичність чоловіків зазнає суттєвого тиску з боку постіндустріального суспільства. Тиск відбувається в таких ділянках: примус юнаків служити в збройних силах без урахування готовності, здібностей і без надання альтернативи; дискримінація у праві виходу на пенсію за умови значно меншої тривалості життя і більшого віку виходу на пенсію; робота чоловіків на шкідливому для здоров'я виробництві; дискримінація чоловіків-батьків під час розлучення та ін.

У постіндустріальному суспільстві провідним елементом соціального поступу стає інформація. Втрачають значення ті галузі економіки, де потребувалась фізична сила чоловіків (машинобудування, металургія, сільське господарство). Парадигма соціального розвитку, яка базувалася на «прагненні до володіння» відходить у минуле. На перший план виходять нові форми людської діяльності, які утверджують цінності особистісного самовираження і творчості. Для індивіда головним у житті стає не «мати», а «бути». Нова парадигма соціального поступу можлива за умови органічного поєднання раціонального і емоційно-інтуїтивного. Як відомо, чоловіче начало репрезентує, насамперед раціональне ставлення до буття. Жіноче начало втілює саме емоційно-інтуїтивний аспект взаємодії людини і природи. Отож, саме жінки зі своєю здатністю продуктивно поєднувати раціональне і чуттєво-емоційне в діяльності виходять на передові позиції у вирішенні складних проблем постіндустріального суспільства.